

Kaapse Gier biedt alternatieve lijkbezorging

Rob G. Bijlsma

Het kan geen kwaad af en toe de horizon te verbreden, al gaat dat soms gepaard met aanzienlijke luchtverontreiniging, zoals de trip die ondergetekende afgelopen winter samen met Annet Knol, Willem van Manen en Frank de Roder naar Zuid-Afrika en Namibië maakte. Ruime landschappen, schaarste aan mensen, volop beesten en vogels. Vooral in het westelijke en centrale deel van Zuid-Afrika en in Namibië zijn nog indrukwekkende landschappen te zien, zoals de Nama Karoo en de Kalahari. Zeer uitgestrekt, leeg en warm! De semi-aride Karoo herbergt een opmerkelijk groot aantal endemische vogelsoorten, maar is door het gebrek aan gebergte en geboomte weinig aantrekkelijk voor gieren (geen nestelgelegenheid). Dat ligt in de Kalahari iets anders: hier zijn soorten als Oorgier en Witruggier behoorlijk talrijk, maar de endemische Kaapse Gier ontbreekt vanwege de afwezigheid van broedgelegenheid (kliffen). Om Kaapse Gieren te zien is een bezoek aan het westelijke deel van Zuid-Afrika verplicht. De grootste concentraties van deze in kolonies broedende gierensoort zijn te vinden in de noordelijke Transvaal en oostelijk Botswana, en in de hooglanden van Lesotho, Transkei en westelijk KwaZulu-Natal. In de afgelopen twintig jaar heeft de Kaapse Gier behoorlijk wat aandacht gekregen van vogelaars en natuurbeschermers. Niets is namelijk eenvoudiger dan deze soort uit te roeien. Zijn leefwijze in kolonies (geconcentreerd op enkele plekken) en zijn afhankelijkheid van dode dieren maakten hem tot een makkelijk slachtoffer van vergiftigd aas, al dan niet uitgelegd tegen jakhalzen. Het is de verdienste van de *Vulture Study Group* dat de Kaapse Gier zich momenteel weer herstelt van de aanzienlijke aderlating als gevolg van vergiftigingen en kalkgebrek. Eén van de stuwende krachten in die gierengroep is Gerhard Verdoorn. Ik had al enkele jaren contact met Gerhard voordat ik het plan opvatte Zuid-Afrika te bezoeken. Het zou een mooie gelegenheid zijn elkaar te ontmoeten en wederzijds informatie uit wisselen over *Raptor Conservation Group* en *Vulture Study Group* (Afrika) en Werkgroep Roofvogels Nederland. Helaas gooide in eerste instantie een brandje op Heathrow roet in het eten, zodat de ontmoeting op het vliegveld van Johannesburg misliep. Een tweede ontmoetingspoging werd gearrangeerd enkele dagen voordat we Zuid-Afrika zouden verlaten. Al die tijd hadden we niet meer dan een telefoonnummer van Gerhard, waarmee we vanuit verschillende delen van Zuid-Afrika contact probeerden te houden met deze gierenman. Hoe hij eruit zag, en wat voor een type hij was, geen idee! Eén dag vóór we elkaar zouden ontmoeten, kochten we in Newcastle de Zuid-Afrikaanse krant *Beeld* van donderdag 8 januari 1998. Je moet per slot van rekening op de hoogte blijven van het nieuws, nietwaar. Wat schetst onze verbazing toen bleek dat Gerhard pontificaal op pagina 4 poseerde bij een opgezette Kaapse Gier, met het volgende onderschrift bij de foto: Dr. Gerhard Verdoorn, voorzitter van die *Endangered Wildlife Trust* (EWT), het sy liggaam aan die aasvoëls bemaak sodat hulle dit kan vreet. De inhoud van het krantenstuk volgt hieronder.

Dr. Gerhard Verdoorn, voorsitter van die Endangered Wildlife Trust (EWT), het sy liggaam aan die aasvoëls bemaak sodat hulle dit kan vreet.

Foto: LEF WARREN

Talle wil hul lyke gee aan aasvoëls soos Verdoorn

Wilhelm de Swardt

'n Mensliggaam wat vir die aasvoëls as kos uitgeplaas word, klink grusaam. Sommiges sal dit selfs as barbaars bestempel of as 'n gesondheidsgevaar beskou, maar vir een van die land se voorste roofvoëlskundiges is dit maar net nóg 'n manier om van 'n lyk ontslae te raak.

Vir dr. Gerhard Verdoorn, voorsitter van die Endangered Wildlife Trust (EWT) se roofvoëlstudiegroep, is dit 'n natuurliker wyse om van 'n lyk ontslae te raak as om dit te begrawe.

Hy voel só ernstig daaroor dat hy in sy testament bepaal het sy lyk moet eendag op die Magaliesberg gesit word sodat aasvoëls en hiënas dit kan vreet.

Sedert Verdoorn se laaste wens bekend geword het, het verskeie mense – een 'n 86-jarige man – hom gebel en gesê hulle wil ook hul lyke eendag aan die aasvoëls skenk.

Volgens 'n veearts van Pretoria is hulle nie die eerste wat dit wil doen nie. 'n Vriend van hom het 'n

paar jaar gelede, toe hy gehoor het hy is terminaal siek, hom by 'n aasvoëlrestaurant in Noordwes gaan skiet. Teen die tyd dat hy gevind is, het die aasvoëls hom byna klaar opgevreet.

Baie sluk maar swaar aan die gedagte dat mense se lyke vir aasvoëls gevoer word. 'n Prokureur het egter aan Beeld gesê daar is wetlik niks wat mense verhoed om dit te doen nie.

Die enigste wetlike bepaling is dat daar permanent van 'n lyk ontslae geraak moet word. Dit kan gesoen word deur die lyk te begrawe of te veras, maar as dit 'n mens se wens is om sy lyk aan wilde diere te skenk, kan dit gebeur. Daar moet net van die grondeienaar toestemming verkry word.

Dr. Delphin Tshibangu van die stadsraad van Pretoria se departement gesondheid, het gesê die raad het nie 'n beswaar nie, solank dit nie 'n gesondheidsgevaar vir die res van die samelewing inhou nie. "As ons vooraf weet van mense wat hul lyke as kos vir diere wil skenk, sal ons probeer om hulle te oorreed om dit nie te doen nie. Daar is fyn lyn tussen die reg van

die individu en die gemeenskap. As só 'n lyk enigsins 'n gesondheidsgevaar vir die samelewing inhou, sal ons dit nie toelaat nie."

Verdoorn meen egter 'n lyk wat vir die aasvoëls uitgeplaas word, hou geen gesondheidsgevaar in nie. Hy verwag daar sal in minder as twintig minute niks behalwe die bene van 'n mens se lyk oorbly nie.

"Ek het al gesien hoe 98 aasvoëls binne 'n halfuur klaarspeel met 'n vark wat byna 400 kg geweg het. As hulle praat van 'n gesondheidsgevaar, wonder ek maar net oor al die doolie diere wat langs die paale lê. Skep dit nie 'n gesondheidsgevaar nie?"

Oor die rede waarom hy besluit het om sy liggaam eendag aan die aasvoëls te bemaak, sé Verdoorn hy het 'n keuse: "Of die wurms vreet my, óf die aasvoëls. Ek verkies die aasvoëls.

"In elk geval maak mense 'n te groot ophef oor hul liggame. As 'n mens die dag dood is, is dit net 'n stuk vleis wat agterbly.

"Dit is nie jou liggaam wat eendag wedergebore word nie. Dit is jou siel."

Voor wie het Zuid-Afrikaans niet machtig is: het komt erop neer dat Gerhard zijn hart dusdanig aan de Kaapse Gieren heeft verpand, dat hij bij testament heeft geregeld dat zijn lichaam na zijn dood op een gierenrestaurant neergelegd moet worden als voedsel voor de gieren. Hij verwacht dat de gieren in minder dan 20 minuten een menselijk lichaam soldaat kunnen maken. Met als onvergetelijke uitspraak: "Óf die wurms vreet my, óf die aasvoëls. Ek verkies die aasvoëls." Uiteraard is dit geen nieuwe manier van lijkbezorging; in de Himalaya gebeurt al eeuwenlang exact hetzelfde, omgeven door allerlei rituelen. Het aardige van de Zuid-Afrikaanse variant is de wens iets te betekenen voor de gieren zelf. De gierenrestaurants zijn opgericht om de vogels voedsel te bieden in een omgeving waar de inheemse fauna sterk is verpauperd door de introductie van vee. Bijkomend voordeel: er kunnen ook botsplinters worden aangeboden. Doordat de echte bottenkrakers als hyena's inmiddels over enorme oppervlaktes zijn uitgeroeid, kregen de gieren te kampen met een tekort aan botresten. Deze zijn nodig voor de nestjongen om hun skeletontwikkeling goed te laten verlopen; bij gebrek aan kalk

ontstonden allerlei breuken en groeistoornissen onder jonge gieren. Dit kon eenvoudig worden verholpen door de ouders op gierenrestaurants botsplinters aan te bieden. Kortom, die restaurants vervullen een meervoudige taak: gifvrij voedsel, kalk, uitmunten educatiemogelijkheden en sinds kort ook een alternatief voor begrafenissen of crematie!

Foto. Gerhard Verdoorn met één van de door kalkgebrek gehandicapte Kaapse Gieren, Johannesburg, 10 januari 1998 (Frank de Roder). *Gerhard Verdoorn with one of the Cape Vultures with calcium deficiency, Johannesburg, 10 January 1998.*

Meer informatie over de *Raptor Conservation Group*, de *Vulture Study Group* of de *Poison Working Group* is te bevragen via P.O. Box 72155, Parkview 2122, Zuid-Afrika (e-mail: nesher@global.co.za). Je kan ook lid worden van de *Raptor Conservation Group* (onderdeel van de *Endangered Wildlife Trust*). Buitenlandse leden betalen £15.- of \$20.- per jaar. Hiervoor krijgen ze het twee maal per jaar verschijnende *Journal of African Raptor Biology* en de nieuwsbrief *Talon Talk*. Bedrag overmaken naar bovenstaande adres (postal order, money order, personal cheque of bank draft).

Literatuur

- Harrison J.A., Allan D.G., Underhill L.G., Herremans M., Tree A.J., Parker & Brown C.J. (eds.). 1997. The atlas of southern African Birds, Vol. 1 and 2. BirdLife South Africa, Johannesburg.
- Mundy P., Butchart D., Ledger J. & Piper S. 1992. The Vultures of Africa. Academic Press, London.
- Verdoorn G. 1996. The conservation of birds of prey in South Africa. *Journal of African Raptor Biology* 11: 3-10.

Adres: Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse.